

Verslag bijeenkomst Jonge Atlantici en SIB Leiden
22 maart 2007, De Burcht te Leiden

“Current Developments in Transatlantic Relations”

Sprekers

Roland Arnall (Amerikaans ambassadeur in Nederland)
Dan Fried (Assistant Secretary of State for Eurasian Affairs)

Voorzitters

Jan Tijmen Ninck Blok (voorzitter Jonge Atlantici)
Jans Schaper (Commissaris Extern, SIB Leiden)

Na een korte inleiding van ambassadeur Arnall begon onderminister Fried zijn toespraak met twee theses over de trans-Atlantische relatie. Ten eerste is het een trans-Atlantisch *bondgenootschap*, een verworvenheid die we moeten koesteren. Ten tweede zouden we het moeten gebruiken in die delen van de wereld waar de uitdagingen liggen. We hebben immers de macht en de welvaart – en daarmee de plicht – om te handelen.

Fried vertelde dat hij al in 1989 samenwerkte met Condoleezza Rice, die op dat moment een rijzende ster was op het State Department. Beiden waren getuige van een radicale transformatie van de wereld toen het IJzeren Gordijn viel en de Sovjet-Unie ineenstortte. Niemand had destijds voorzien dat de wereld aan de vooravond stond van een dergelijke revolutie. Iedereen was van mening dat de bipolaire toestand van de wereld een permanente was. Het zou een belangrijke les moeten zijn, en zij die menen dat vrijheid moet worden ingeperkt hebben deze les vergeten. Velen voorspelden vervolgens dat vrijheid geen wortel zou kunnen schieten in Midden- en Oost-Europa, maar we hebben geleerd dat we die conclusie nooit te snel mogen trekken. De balans tussen realisme en idealisme is “an uneasy one,” concludeerde Fried, en naar eigen zeggen is hij elke dag op zoek om haar te vinden.

Agenda

Vervolgens ging Fried in op de huidige Amerikaanse agenda. De Verenigde Staten zijn militair aanwezig in een aantal van de gevaarlijkste plekken in de wereld. De missie in Afghanistan is geen gemakkelijke. Fried zei zich te realiseren dat het debat in Nederland over een eventuele verlenging van de missie in Uruzgan al is begonnen, maar benadrukte dat hij niet naar ons land was gekomen om druk uit te oefenen op de regering en publieke opinie.

Europa en de VS pogen gezamenlijk vrede te bewerkstelligen tussen Israël en de Palestijnen. Zij zijn het daarbij eens over de eisen die moeten worden gesteld aan een toekomstige Palestijnse staat: deze moet geweld afwijzen en Israël erkennen als soevereine staat.

Europa en Amerika werken tevens samen om de nucleaire ambities van Iran te dwarsbomen, maar reiken daarbij ook het Iraanse volk de hand. Onlangs werd het nationale worstelteam van de VS met applaus begroet in Iran. De Iraniërs hebben een hogere dunk van ons dan wij zelf denken en we zouden hen niet moeten laten wegwijnen, vond Fried.

Over Irak gaf hij toe dat de vooruitgang in dat land wordt gehinderd door inschattingfouten aan Amerikaanse zijde, maar zeker ook door een aantal onvermijdbare factoren. We moeten evenwel onze blik richten op de toekomst, niet op het verleden. En hoewel het een zeer gevoelig onderwerp

is binnen de Amerikaanse politiek, moeten volgens Fried de Amerikaanse troepen absoluut in Irak blijven. De eerste tekenen, hoewel wellicht voorbarig, wijzen erop dat de recente troepenuitbreiding zijn vruchten afwerpt. "We zijn het de Irakezen verschuldigd om hun veiligheid te herstellen," zei Fried.

Wat betreft de Balkan gaat de wereld moeilijke beslissingen over de toekomst van Kosovo tegevoet. Acht jaar lang heeft deze Servische provincie onder VN-bestuur gestaan, maar dat kan nooit het bestuur door haar eigen volk vervangen. Het zal niet lang meer duren totdat Kosovo's permanente status wordt vastgesteld. De Verenigde Staten steunen het plan van de voormalige Finse president Martti Ahtisaari voor vergaande autonomie van het Kosovaarse volk. Servië ligt echter dwars en dat is een probleem. Als zij het plan niet steunen, zullen uitgerekend de Serviërs in Kosovo het grootste slachtoffer worden.

Fried pleitte verder voor samenwerking met betrekking tot het promoten van vrijheid en veiligheid in de Kaukasus en voor optimisme over de toenadering van Georgië tot het Westen. Tevens zei hij dat er een balans moet worden gevonden tussen veiligheid en internationaal recht. In tegenstelling tot wat velen denken, gelooft de regering-Bush in klimaatverandering en steunt het inspanningen om de wereldwijde koolstofdioxide-uitstoot terug te dringen.

De NAVO moet worden hervormd om haar lidstaten ertoe te bewegen meer onderlinge solidariteit te tonen. "We moeten weten wie we zijn: de vrije democratieën in de wereld," betoogde Fried. We zijn voorzien van welvaart en macht, en hebben de verantwoordelijkheid deze zaken aan te wenden om de wereld te verbeteren. Hij besloot met de opmerking dat hij – toch – een idealist is, net als zeer veel van zijn landgenoten.

Vraag- en antwoordsessie

In een antwoord op een vraag uit het publiek maakte Fried duidelijk dat Iran niet alleen met de Verenigde Staten een conflict heeft, maar met de hele beschaafde wereld. Het land stelt het geduld van de Verenigde Naties en de internationale gemeenschap danig op de proef. De handelswijze van president Mahmoud Ahmadinejad versterkt slechts de isolatie van Iran. De Verenigde Staten proberen de banden met de Iraanse samenleving aan te halen, omdat het heeft ondervonden dat stilzitten en wachten geen zoden aan de dijk zet.

In reactie op een vraag over de Europese *Rapid Reaction Force* (RRF) betoogde Fried dat hij niet verwacht dat deze de *NATO Response Force* in de weg zal zitten. Hij maakt zich niet zo druk over de theoretische kaders met betrekking tot de RRF als wel over de praktische implementatie. De Verenigde Staten zijn op geen enkele wijze gebaat bij een zwak Europa. Bovendien zien we momenteel al in Afghanistan dat de EU en NAVO elkaar niet voor de voeten lopen: de civiele en militaire missies aldaar moeten elkaar immers aanvullen om tot een succes te kunnen worden gebracht.

Een aanwezige merkte op dat Amerikanen zich vaak schamen voor hun nationaliteit, als gevolg van het buitenlands beleid van de regering-Bush. Daarop reageerde ambassadeur Arnall met de opmerking dat hij het jammer vindt als dat het geval is. De VS hebben misschien slechte beslissingen genomen, maar zeker ook goede. Hetzelfde geldt bovendien voor Europa. Er bestaat in Nederland twijfel over de Amerikaanse aanpak van veiligheidsvraagstukken, maar de haat jegens Amerikanen is hier niet zo groot. In Frankrijk is die animositeit vele malen venijniger. Tenslotte veranderden de Amerikanen in de Franse beeldvorming binnen achttien maanden na de bevrijding in 1945 van engelen naar domme boeren.

Onderminister Fried vertelde dat de gesprekken met Noord-Korea moeizaam verlopen, ondanks de intensieve betrokkenheid van de Verenigde Staten, die onlangs resulteerde in een verdrag met de communistische staat. Het zes-landenoverleg lijdt onder het onvermijdelijke nadeel dat het regime zich tot de andere gesprekspartners wendt voor steun op het moment dat de Amerikanen de druk

opvoeren. Het debat in Washington over de vraag of het regime überhaupt te vertrouwen is, houdt dan ook aan. Maar de regering heeft zijn zinnen gezet op succes, zei Fried.

In tegenstelling tot wat velen denken, betoogde de onderminister, steekt de regering veel energie en geld in het Afrikaanse continent. Ze heeft de ontwikkelingshulp verdriedubbeld en zich sterk gemaakt voor de bestrijding van AIDS en malaria. In Soedan voltrekt zich een tragedie, maar de Verenigde Staten leiden de internationale inspanning om de Soedanese regering ertoe te bewegen een vredesmissie op haar grondgebied toe te laten. Zij is echter een partij in het conflict en derhalve niet van plan om zonder meer toe te geven aan de internationale druk. De Verenigde Staten zien Afrika echter absoluut niet over het hoofd.

De Amerikaanse regering, vertelde Fried, maakt zich zorgen over de Koerdisch-nationalistische PKK in Turkije en Noord-Irak. De regering werkt samen met Turkije om Irak een eenheidsstaat te laten blijven, waarbij voor een onafhankelijk Koerdistan geen ruimte is. Verder is Turkije een seculier-islamitische staat die in sneltreinvaart transformeert tot een modern en welvarend land. Het zou als bindmiddel kunnen dienen om de kloof tussen de islamitische wereld en het Westen te overbruggen.

Over de trans-Atlantische Irak-crisis van 2002 en 2003 maakte Fried desgevraagd nog een paar interessante opmerkingen. Er was duidelijk geen consensus onder de bondgenoten. Een deel van de Europese weerstand was oprecht, maar een groot deel was ook ingegeven door andere politieke overwegingen. Dat was niet gemakkelijk voor het Witte Huis, maar ook democratieën zullen af en toe van mening verschillen. Deze crisis luidt dan ook niet het einde van het trans-Atlantische bondgenootschap in.

Het is tegenwoordig populair om te stellen dat Amerikanen van Mars afkomstig zijn en Europeanen van Venus, maar Fried had zijn bedenkingen bij die hypothese. Het is slechts een beperkte historische reflectie, meende hij. Desondanks moeten sommige Europese landen beseffen dat militaire macht een bittere noodzaak is, zoals Nederland bijvoorbeeld reeds doet. Hij zei te geloven in de Europees-Amerikaanse samenwerking en dat de meningsverschillen veelal tactisch van aard zijn.

Op de vraag van een Aziatische student over de opkomst van China en de toekomst van een verenigd Azië antwoordde Fried dat de opkomst van China goed moet worden opgevangen. Het moet een verantwoordelijk belanghebbende in de wereld worden. Een verenigd Azië noemde hij een illusie, omdat alle Aziatische landen betere bilaterale betrekkingen onderhouden met de Verenigde Staten dan onderling.

Fried besloot de boeiende vraag- en antwoordsessie met een opmerking over het belang van een multilaterale aanpak van problemen in de wereld, waarin voor Europa een grote rol is weggelegd. Geen enkele kwestie op zijn bord kan worden opgelost door de Verenigde Staten alleen, zei hij. Elke dag spreekt hij telefonisch met Europese collega's om zaken te bespreken. De Verenigde Staten hopen dan ook dat Europa zijn blik blijft richten op de wereld om zich heen. De huidige uitdagingen verdienen het dan ook niet te worden vergeleken met het

voorbeeld van Irak. Met betrekking tot Iran en Noord-Korea heeft de regering-Bush de afgelopen jaren nadrukkelijk de dialoog verkozen boven de confrontatie.

Mark van den Berg